

HEIKKI HELIN

KERTAERÄT KAUNISTIVAT LUKUJA

Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2013

2

TUTKIMUSKATSAUKSIA 2014

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

TIEDUSTELUT

Heikki Helin, p. 040 516 5976
sukunimi.etunimi@phnet.fi

JULKAISIJA

Helsingin kaupungin tietokeskus

OSOITE

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
(Siltasaarenkatu 18-20 A)

PUHELIN

09 310 1612

INTERNET

WWW.HEL.FI/TIETOKESKUS/

TILAUKSET, JAKELU

p. 09 310 36293
tietokeskus.tilaukset@hel.fi

KÄTEISMYynti

Tietokeskuksen kirjasto
Siltasaarenkatu 18-20 A, p. 09 310 36377
tietokeskus.kirjasto@hel.fi

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

KERTAKERÄT KAUNISTIVAT LUKUJA

Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2013

HEIKKI HELIN

TUTKIMUSKATSAUKSIA
FORSKNINGSRAPPORTER
STUDY REPORTS

2014:2

KANSI

Tarja Sundström-Alku

Kansikuva

Heikki Helin / Lahden Jalkarannantiellä Pikku-Vesijärven alikulkutunnelin vieressä olevaan Lahti Energian rakennukseen nuoria työllistävän Inspis ry:n hankkeen puitteissa maalattu graffitti

VERKOSSA

ISSN 1796-7236

ISBN 978-952-272-656-8

Sisällys

Esipuhe

- 1 Tilinpäätösyhteenvedon taustaa
- 2 Tulorahoituksen riittävyys
- 3 Verotulot
- 4 Tase
- 5 Konsernit
- 6 Miten lopulta meni ja miksi?
- 7 Yhteenvedo: Suurten kaupunkien vuosi 2013

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Liitteet

1. Kuntaliitokset
- 2a. Verotulot ja valtionosuudet vuonna 2012 (miljoonaa euroa)
- 2b. Verotulojen ja valtionosuuksien muutos vuonna 2012 (miljoonaa euroa)
3. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa (mukaan lukien lisätalousarviot), miljoonaa euroa, muutokset vuodesta 2011 vuoteen 2012
4. Heikki Helinin tietokeskuksen sarjoissa ilmestyneet suurten kaupunkien talousarvioiden ja tilinpäätösten yhteenvedot 1993–2012

Esipuhe

Heikki Helinin jo perinteeksi muodostunut analyysi suurten kaupunkien tilinpäätöksistä on jälleen valmistunut. Analyysi tehtiin reaaliajassa.

Tilinpäätöstietojen kokoamisen ja analysoinnin nopeutta kuvaa se, että tämä yhteenveto oli valmis, kun osa kaupungeista käsitteli tilinpäätöstä kaupunginhallituksessaan. Tämä oli mahdollista tekijän ja kaupunkien monivuotisen yhteistyön ansiosta.

Kuntien talouden tulkintaa 2000-luvun vaihteessa vaikeutti rytmihäiriöksi kutsuttu ilmiö. Samankaltaisia ongelmia on ollut vuoden 2013 tilinpäätöslukujen arvioinnissa. Verotuloja lisäsivät eräät kertaluonteiset erät. Tällaisista kertaeristä johtuen kuntien talouden tilan tulkinnasta on ollut erilaisia näkemyksiä.

Hallituksen valtiontalouden tasapainottamiseen tähtäävät toimenpiteet pakottavat kunnat seuraavina vuosina ottamaan lisää velkaa ja korottamaan veroprosenttejaan. Suurten kaupunkien velkamäärä onkin kasvanut huolestuttavasti.

Helsingissä huhtikuussa 2014,

Timo Cantell
Tutkimuspäällikkö
Helsingin kaupungin tietokeskus

1 Tilinpäätösyhteenvedon taustaa

Tämä on 21. Helsingin kaupungin tietokeskuksen sarjoissa julkaistava suurten kaupunkien tilinpäätöstarkastelu¹. Ensimmäinen tehtiin vuoden 1993 tilinpäätöksistä.

Tarkastelussa on mukana 11 asukasluvultaan Suomen suurinta kaupunkia vuonna 2013. Kun tässä julkaisussa käytetään ilmaisuja suuret kaupungit, tarkoitetaan juuri näitä 11:tä kaupunkia.

Kuntien talouden vertailussa on oltava varovainen, vaikka kaiken kehittämisen tarkoituksena on sanottu olleen kuntien vertailtavuuden parantaminen. Ongelmia aiheutuu mm. toimintojen erilaisesta organisoinnista (tavallinen hallintokunta, liikelaitos, osakeyhtiö), organisaatioiden muutoksista ja erityisesti liiketoiminnan järjestelyistä, tilaaja-tuottajamalleista, suurista kaupoista, konsernipankkijärjestelyistä, uudentyyppisistä investointien rahoitusratkaisuksista ja -vastuista. Kahden kaupungin tulokseen vaikutti vuonna 2013 poistoaikojen muutos. Kohta ainoat täysin vertailukelpoiset luvut ovat asukasluku ja veroprosentti (tuloveroaste).

Kuntien tulopohjan kehityksen hahmottamista vaikeuttavat verotuloihin ja valtionosuuksiin liittyvät valtion ratkaisut. . 2000-luvun vaihteessa kuntien talouden tulkinnan johti hakoteille ns. verotulojen rytmihäiriö. Samankaltaisia ongelmia on ollut vuoden 2013 tilinpäätöslukujen arvioinnissa. Verotuloja lisäsivät eräät kertaluonteiset erät. Tällaisista kertaeristä johtuen kuntien talouden tilan tulkinnasta on ollut erilaisia näkemyksiä

Verotusta on kevennetty ja kuntien veromenetykset on kompensoitu lisäämällä valtionosuuksia. Tämän takia verotulojen kehitys ei enää kuvaa suoraan kunnassa tapahtuvan taloudellisen toiminnan kehitystä. Kuntien riippuvuus valtionosuuksista on lisääntynyt niistä itsestään riippumattomista syistä.

Tiedot koottiin nopeasti. Tästä saattaa seurata se, että luvuissa on pieniä epätarkkuuksia, vaikka kaupungit ovat ne pikaisesti tarkistaneet. Kokonaiskuvaan niillä ei ole vaikutusta.

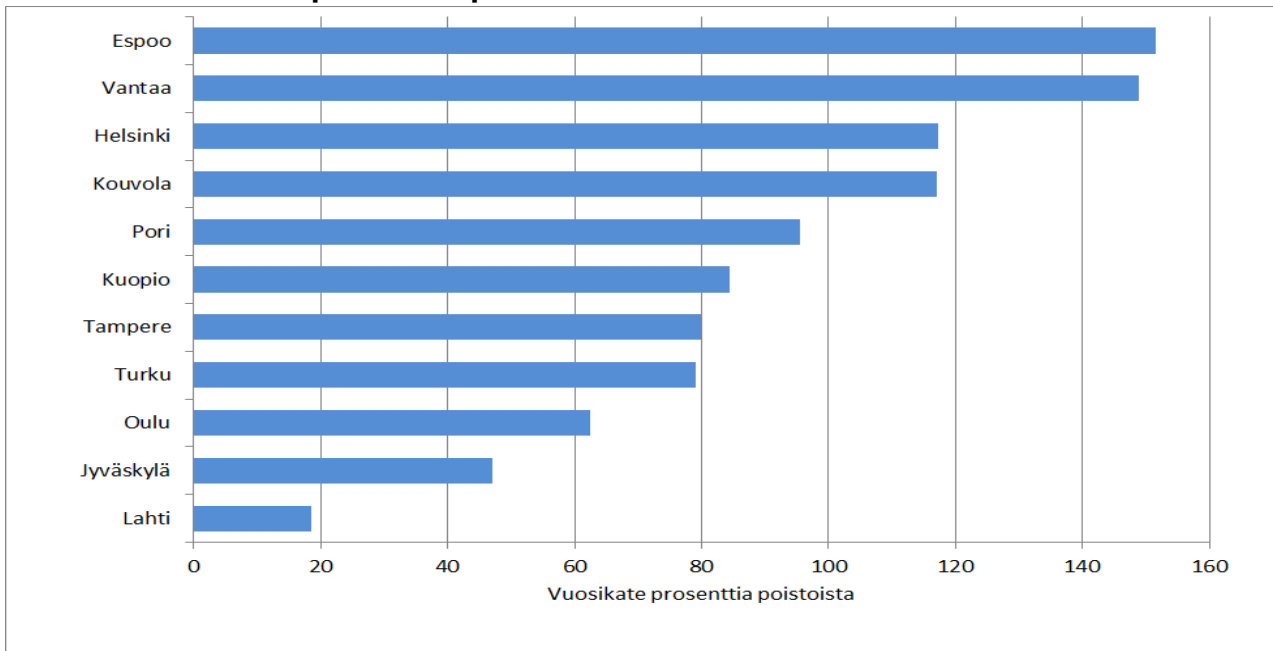
¹ Julkaisut luetellaan liitteessä 4. Suurimpien kaupunkien vuosien 1987–1991 tilinpäätöksiä olen tarkastellut Talouselämä-lehden Kuntapelisarjassa.

2 Tulorahoituksen riittävyys

Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on 15.11.2011 tarkistanut yleisohjetta kunnan ja kuntayhtymän suunnitelman mukaisista poistoista. Jaosto suositteli poistoaikojen alarajojen käyttämistä, ellei pidemmän poistoajan käyttämiselle ole hyödykekohtaista teknis-taloudellista perustetta. Tarkistettua ohjetta oli noudatettava viimeistään tilivuodesta 2013 alkaen². Poistojen tasoa onkin muutettu merkittävästi Jyväskylässä ja Oulussa³ ja se heikentää näiden kaupunkien tulosta. Poistojen ja investointien omahankintamenojen ero vaihtelee monessa kaupungissa 30 - 48 prosenttia. Tästä seuraa, että tuennusluku antaa liian myönteisen kuntien taloudesta

Vuosikate oli poistoja suurempi 4 kaupungissa (Espoo, Vantaa, Helsinki ja Kouvola).

Kuvio 1. Vuosikate prosenttia poistoista vuonna 2013

Tarpeeseen nähden vuosikate jäi liian pieneksi. Ainoastaan Porin vuosikate riitti investointien omahankintamenojen kattamiseen.

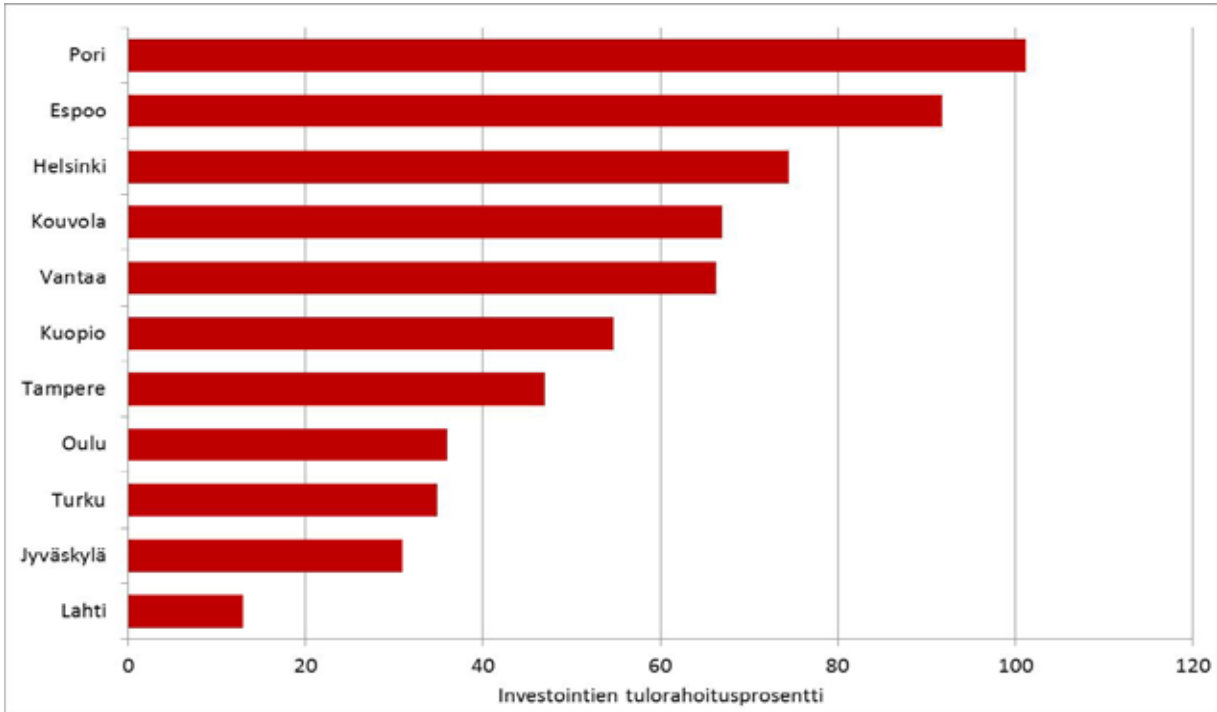
Tilikauden yhteenlaskettu tulos oli plusmerkkinen 7 seitsemällä kaupungilla ja miinusmerkkinen neljällä (Oulu, Jyväskylä, Lahti ja Pori).

² Jyväskylän vuoden 2013 talousarviossa on otettu huomioon poistoaikojen muutoksen vaikutus siten, että vuonna 2013 tehdään 23,2 miljoonan euron ylimääräinen rakennusten poistoaikojen lyhentämisestä aiheutuva kertapoisto. Lisäksi hyödykekohtaisten poistoaikojen harmonisointi kasvattaa tilapalvelun taseessa olevien rakennusten suunnitelman mukaisia poistoja noin 4 miljoonaa euroa/vuosi vuoden 2012 poistotasoon verrattuna. Vuoden 2013 talousarviossa poistojen määrä on 77,2 miljoonaa euroa, kun se vuoden 2012 talousarviossa on 51,0 miljoonaa euroa. Tilinpäätöksessä Jyväskylän poistot olivat 73 miljoonaa euroa.

³ Oulussa vuoden 2012 talousarvion poistot ovat 80,7 miljoonaa euroa ja vuoden 2013 talousarvion 117,4 miljoonaa euroa. Vuoden 2013 tilinpäätöksessä Oulun poistot olivat 128 miljoonaa euroa.

Suurten kaupunkien investointien omahankintamenot⁴ vuonna 2013 olivat 1 775 miljoonaa euroa (1 758, 1 943)⁵, poistot 1 069 miljoonaa euroa (975, 880) ja vuosikate 1 081 miljoonaa euroa (860, 1 147).

Kuvio 2. Investointien tulorahoitusprosentti vuonna 2013

Taulukko 1. Tulorahoituksen riittävyyden osatekijöitä vuonna 2013 (miljoonaa euroa)

	Vuosikate	Poistot	Tili-kauden tulos	Käyttömainsuusinves-toinnit	Rahoitusosuudet investointimenoihin	Käyttömainsuuden myyntitulot	Investointien omahankintameno
Helsinki	473	403	147	647	13	107	634
Espoo	165	109	56	225	46	37	179
Tampere	67	84	0	148	7	51	142
Vantaa	108	73	36	173	9	47	163
Turku	43	54	20	125	2	68	123
Oulu	80	129	-48	230	7	31	223
Jyväskylä	34	73	-39	113	2	13	111
Lahti	7	37	-30	53	1	1	52
Kuopio	38	45	1	75	6	9	69
Kouvola	24	21	4	40	4	3	36
Pori	41	43	-4	43	2	8	41
Yhteensä	1 081	1 069	142	1 873	98	375	1 775

⁴ Investointien omahankintameno = rahoituslaskelman käyttömainsuusinves-toinnit – rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet. Investointien tulorahoitusprosentti = 100 * vuosikate / investointien omahankintameno.

⁵ Suluissa ovat vuosien 2012 ja 2011 luvut.

Kuvio 3 Helsingin Sanomien uutinen Vantaan taloudesta (15.3.2014)

Vantaa väläytti vaihteeksi lupaavia talouslukuja

Kaupunki tahtoi päästä lyhentämään velkojaan kolmen vuoden päästä

Marja Salomaa HS

VANTAAN taloustilanne näyttää hieman lupaavammalta kuin vuosi sitten. Kaupunginjohtaja Kari Nenonen (sd) ei silti ole löysäämässä ohjaksia. Tiukka kuri jatkuu.

Vantaa ei vielä kyennyt katkaisemaan velkaantumistaan, vaikka viime vuoden tulos jää tilinpäätöstietojen mukaan 35 miljoonaa euroa plussalle.

KAUPUNKI otti viime vuonna lisää lainaa runsaat 40 miljoonaa euroa, mikä nostaa lainakannan 996,9 miljoonaan euroon. Miljardin euron haamuraja ylittyi väistämättä tänä vuonna.

”Jatkon kannalta on olennaista, että toimintamenot kasvoivat vain sen 2,2 prosenttia, mikä budjettiin oli kirjattu”, Nenonen sanoo.

Toimintamenoihin lasketaan henkilökunnan palkat sekä palveluiden ja tarvikkeiden ostot.

RAJUN velkaantumisen perussyynä ovat kehäradan ja Kehä III:n isot hankkeet, joista Vantaa maksoi viime vuonna yhteensä liki 70 miljoonaa euroa.

Sama tahti jatkuu tänäkin vuonna.

Vantaan tavoitteena on saada taloutensa tasapainoon viimeistään vuonna 2016, kun isot rakennusprojektit on saatu valmiiksi.

”Mutta on hyvin vaikea vastata, pääseekö Vantaa todella lyhentämään velkojaan jo vuonna 2017. Jotta siihen päästäisiin, täytyy toimintamenojen pysyä samalla tasolla kuin nytkin eikä uusia ylimääräisiä investointeja saa tulla”, Nenonen luonnehtii.

Vantaan omien liikennehankkeista riippumattomien rakennusurakoiden kulut on painettu alle sataan miljoonaan euroon. Siihen tasoon kaupungilla on Nenosen mukaan varaa.

TALouden ennusmerkit ovat tänä vuonna vielä kovin nihkeitä.

Verotulojen kasvu mataa prosentin tuntumassa. Vantaa toivoo, että maan hallitus kykenisi maaliskuun kehysriihessä sopimaan valtionosuusuudistuksesta.

Kolme selitystä

Näistä syistä velkaohjelma on toiminut

1 Vaikka erikoissairaanhoidon ja toimeentulotukeen piti lisätä varoja, päivähoidossa ja opetuksessa säästyivät lähes seitsemän miljoonaa euroa.

2 Päivähoidon hoitopaikkatakuu rohkaisi perheitä ottamaan lapsen välillä kotihoitoon, jos perheeseen syntyi uusi vauva.

3 Vantaa myi asuintalotontteja ja budjetoitua enemmän. Vantaalla käynnistyi 2 000 asunnon rakentaminen, mikä on noin 300 enemmän kuin vuotta aiemmin.

Suurten kaupunkien yhteenlaskettu tilikauden tulos oli 142 miljoonaa euroa. Negatiivinen tulos oli vain Oululla, Jyväskylällä ja Lahdella ja vähemmän Porilla. (Taulukko 1.)

Kuvio 4. Tilinpäätösuutisten otsikoita (Etelä-Suomen Sanomat, Kouvolan Sanomat ja Satakunnan Kansa, Turun Sanomat, Keskisuomalainen)

”Ei ollenkaan niin kiva esitellä”

Tilinpäätös: Lahti teki viime vuonna lähes 29 miljoonan euroa alijäämää.

SK24.fi

Aikaajapöytä | Mediatyö

Tiistai 25.3.2014

SATAKUNNAN KANSA

Porin seutu | Pohjois-Satakunta | Kaakkois-Satakunta | Etelä-Satakunta | Muut uutiset

SATAKUNTA

Päivitetty 24.3.2014 16:15, julkaisu 24.3.2014 16:08

Porin talouden vuosi odotettua parempi

Seostele | Satakunnan Kansa | Lähetä palautetta toimittajalle

Porin kaupungin tilinpäätös osoittaa, että vuosi 2013 oli talouden osalta odotettua parempi.

Aikuperäisen talousarvion mukaan tilikaudesta odotettiin muodostuvan 7,6 miljoonaa euroa alijäämäinen. Lopputulos oli kuitenkin 0,5 miljoonaa euroa ylijäämäinen.

Erityisen myönteisiä kaupungin tiedotteen mukaan oli valtuustopöytäkirjan kassavirtatavoitteen toteutuminen huomattavasti tavoitetasoa paremmin.

Keskustelijat eivät huäänän tulkineen olivat tinnintamennan

Kouvolalla odotettua nyönteisempi tilinpäätös — henkilöstömenoissa 10 miljoonan säästöt

5.2014 10:22

Vuosi 2013 oli Kouvolan kaupungin talouden osalta odotettua nyönteisempi. Tilikauden tulos oli yhteensä 3,6 miljoonaa euroa sittiivinen.

lokseen vaikuttivat suurelta osin henkilöstön vähentäminen, lloovapaat ja 1–3 viikon mittaiset lomautukset. Lomautuksista ja lkattomista vapaista kertyi välittömiä säästöjä noin 5,5 miljoonaa euroa. ikkiaän henkilöstömenoissa säästettiin noin 10 miljoonaa euroa.

istöjen etsiminen jatkuu kuluvan vuoden aikana. Vakainainen henkilöstö henee vuoden loppuun mennessä noin 250 henkilöllä eläkkeelle ääimisten tai muiden poistumien ansiosta.

Tekstikoko A A

Turun kaupungin nettomenot kasvoivat 3,5 prosenttia

LÄHIALUE | Turun Sanomat | 25.3.2014 12:27 | Suosittelen 0

Turun kaupungin nettomenot kasvoivat viime vuonna 3,5 prosenttia vuodesta 2012. Vuosikate jää poistoja pienemmäksi eikä tulorahoitus riittänyt investointien kattamiseen.

Kaupungin rakenne uudistus eteni ja toiminnalliset tavoitteet saavutettiin. Taioisarviota paremmin edettiin Ammattikorkeakoulussa, Kinteistötoimialalla ja konsernihallinnossa. Suurimmat kustannuslylykset syntyivät Hyvinvoinnin toimialalla ja Sivistystoimialalla. Suurimman kustannuspoikkeaman aiheutti Varsinaissuomen sairaanhoitopiirin kustannusten nopea kasvu.

Tilinpäätös 2013 osoittaa 16 miljoonan euron ylijäämää. Ylijäämä on seurakusta sataman liiketoiminnan yhtiöittämisestä ja kertaluontoisista muutoksista verojen täilyjärjestelmässä.

– Vuoden 2013 toiminnallinen tulos on hyvä ja on syytä kiittää kaupungin koko henkilöstöä ja kumppaneita. Erikoissairaanhoidon lukuun ottamatta myös kustannuskehitykseen voidaan olla kohtuullisen tyytyväisiä, vaikka tulorahoitus ei riittänytkaan kattamaan investointeja, kaupunginjohtaja Aleksi Randell toteaa.

Nenä on käännetty kohti pintaa

Jyväskylän tilinpäätös: Kaupungin vuosikate oli huomattavasti ennakoitua parempi.

JYVÄSKYLÄ
Katri Nieminen

Muutamman vuoden ajan syväselkeltä harjoittanut jyväskyläläisiä on ottanut vihdoin kurssin kohti pintaa.

Viime vuoden tilinpäätöksen perusteella voi sanoa, että kaupungin talous on – vihdoin ja vahvallisesti – mutta kuitenkin paranemassa. Viime vuoden tilikausi jäi odotetusti alijäämä-

tiin tallettaa.

Mikä tähän oikein vaikutti? Talousjohtaja Hirvosen mukaan syytä on useita.

Ensimmäisen niistä on se, että Jyväskylä sai kerättyä verotuloja 10 miljoonaa euroa ennakoitua enemmän. Positiivinen muutos johtuu pääosin verotulojen talousjärjestelmän suunnittelullisista muutoksista. Jyväskylä myös korotti taloveroprosenttiaan vuodelle 2013 puolella pro-

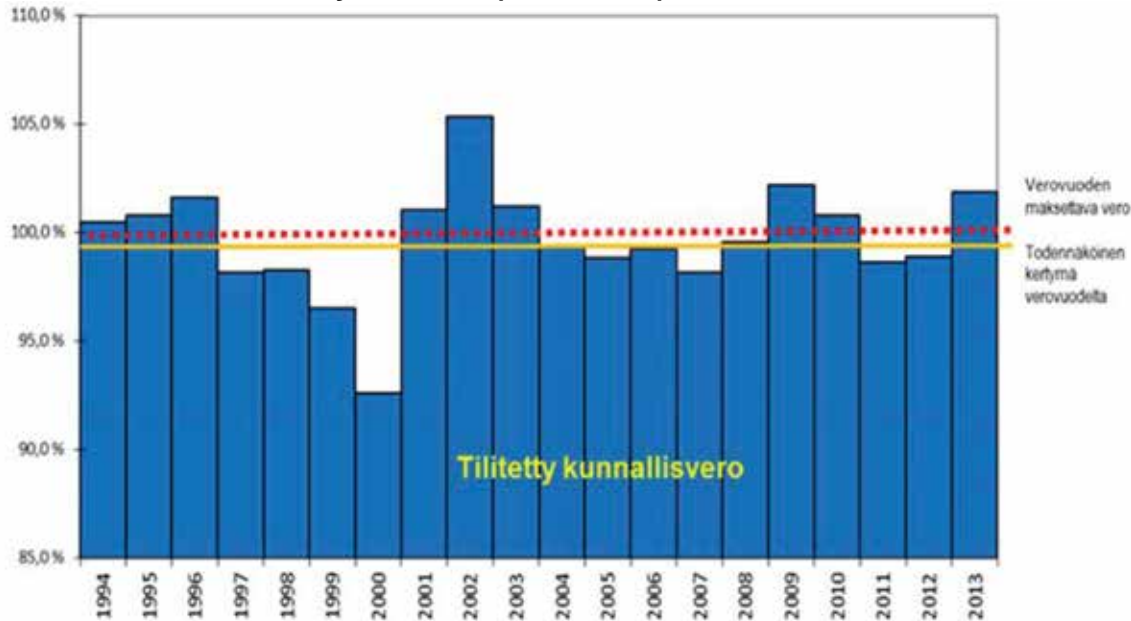
Jyväskylän poistot ja vuosikate

3 Verotulot

Verotulojen tarkastelun taustaksi on tarpeen tietää valtio tekemät verotilitysten järjestelyt. Kuntien jako-osuuksiin vaikuttaa rytmihäiriöksi aiemmin nimetty ilmiö. Viereisellä sivulla on kuvaus 2000-luvun rytmihäiriöstä.

Kuvio 5. Kunnallisveron rytmihäiriö (Kuntaliitto)

Kuntien verotulojen tarkastelussa on otettava huomioon, että mukana on kertaluonteisia eriä yli 400 miljoonaa euroa. Ilman niitä kuntien yhteenlaskettu tulos olisi jäänyt miinusmerkkiseksi.

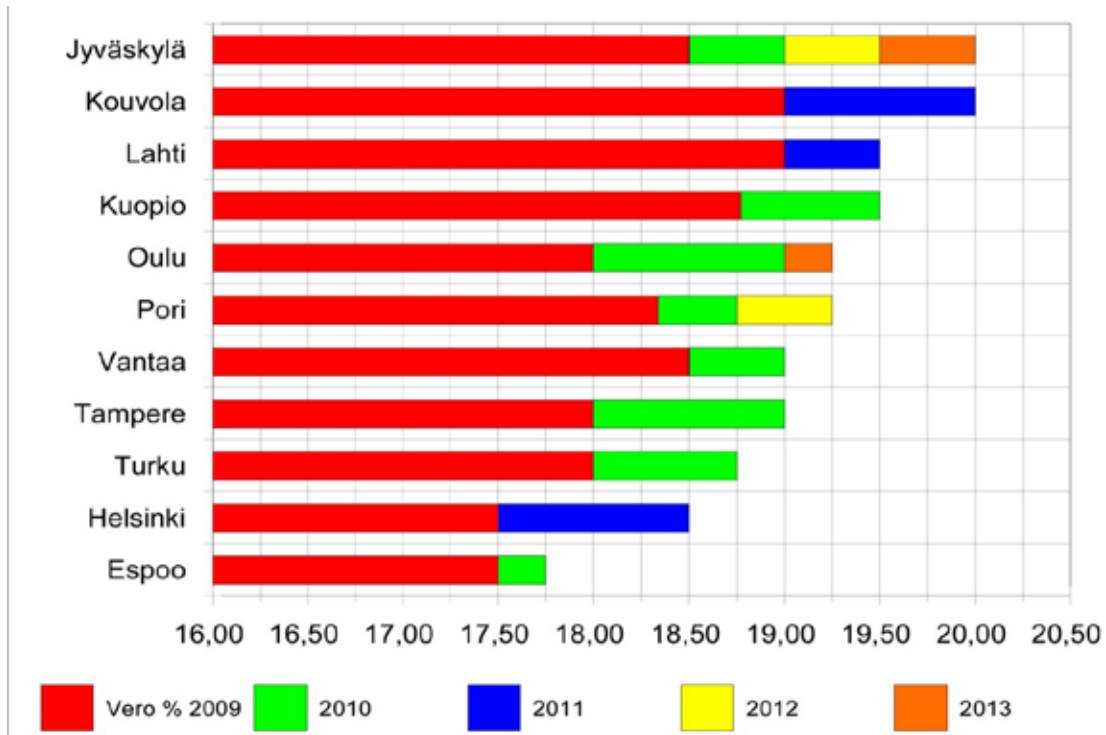
Kuvio 6. Vuonna 2013 tilitettyjen kunnallisverojen kasvun taustatekijöitä (Kuntaliitto)

Tilitetty kunnallisvero vuonna 2013, milj. €	17 966
Vuosimuutos, %	6,7
Vuosimuutos yhteensä, milj. €	1 120
siitä, milj. €:	
- Jako-osuuksien oikaisu ("rytmihäiriö")	474
- siitä elokuun "ylimääräinen" oikaisu (kertaerä)	223
- Tilitysuudistus: tammikuu->joulukuu (kertaerä)	200
- Kuntien tuloveroprosenttien korotukset	133
- Muut tekijät (mm. palkkasumman kasvu)	313

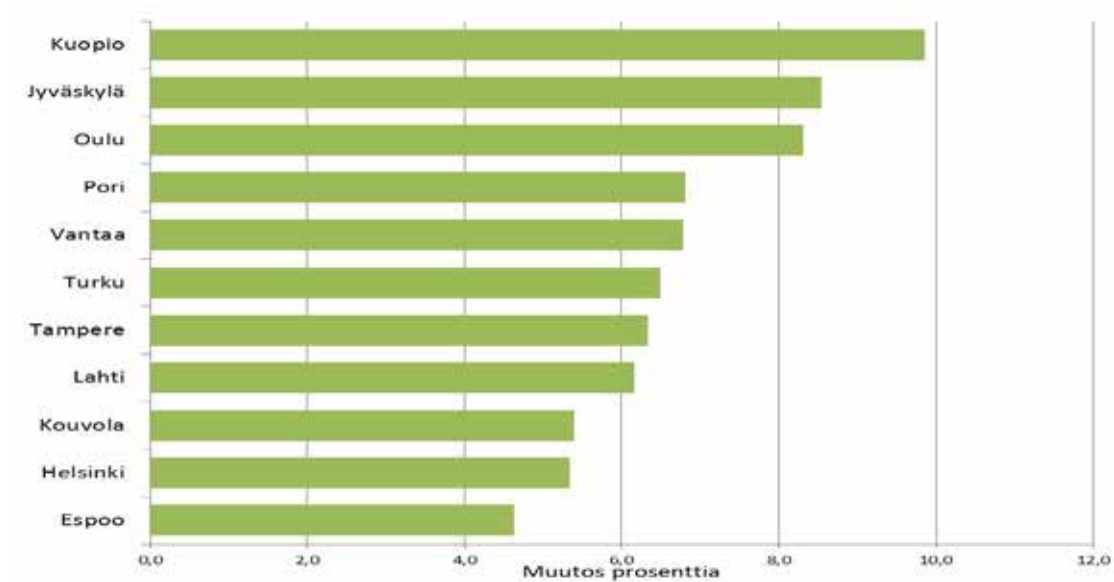
Jos em. laskelmasta poistetaan kertaerät ja veroprosentin korotuksen vaikutus, kasvuprosentiksi jää vain 3.3. prosenttia.

Vuoden 2013 verotuloarviot laadittiin varovaisesti, koska taloudellisen tilanteen kehityksestä ei ollut varmaa tietoa. Verotuloja kertyi vajaat 200 miljoonaa euroa enemmän kuin talousarvioissa oletettiin. Ero muodostui nimenomaan tuloveroissa ja taustalla oli em. rytmihäiriö.

Kuvio 7. Tuloveroprosentit 2009 ja muutokset vuosina 2010, 2011, 2012 ja 2013

Kuvio 8. Verotulojen muutos vuonna 2013, prosenttia

Rytmihäiriö 2000-luvun vaihteessa⁶

Tilastojen mukaan kunnallistalous siis vahvistui. Tilastot on laadittu oikein, mutta todellista kunnallistalouden kehitystä ne ovat viime vuosina kuvanneet valitettavan heikosti.

Syy tähän ei ole Tilastokeskuksen, vaan verojen tilitysjärjestelmän. Kehityksen tarkastelemaan vaikeuttavat myös jatkuvat vero- ja valtionosuusjärjestelmien muutokset.

Kuntien siirtyessä uuteen kirjanpitoon 1997 tuli verotulojen kirjauksessa käyttöön kassaperiaate. Vaikka sen tarkoituksena oli selkeyttää kirjanpitoa, se johti ongelmiin, jotka ilmenivät kuntien veroäyriä, veroprosentin ja todellisten verotulojen suhteissa. Mikael Enberg nimitti näitä ongelmia rytmihäiriöiksi.

Rytmihäiriöt johtuivat uusista tulotyypeistä, kuten optioista ja myyntituloista, jotka kasvoivat nopeammin kuin ansiotulot. Nykyisessä verontilitysjärjestelmässä kasvavat pääomatulot ja työsuhteoptiot alentavat kuntaryhmän jako-osuutta ja sitä kautta kuntien saamia ennakonpidätyksiä. Aikaisemmin kunnille maksettu kunnallisvero vastasi melko hyvin maksuunpantuja veroja. Viime vuosina tilitykset ovat jääneet jälkeen. Kunnalle verovuodelta maksettavasta kunnallisverosta kertyy yli 99 prosenttia kolmen vuoden aikana.

Suurin osa kertyy ennakoina jo verovuoden aikana, ja seuraavana vuonna kertyy yksi kuukausierä ja jonkin verran oikaisuja. Loput kertyvät jäännösveroina kolmannen vuoden aikana.

Yhden kalenterivuoden aikana tilitetään veroja kolmelta eri verovuodelta. Periaatteessa yhden kalenterivuoden aikana tilitetyt verot vastaavat kutakuinkin yhdeltä verovuodelta

maksettavaa määrää. Kunnille tilitettävät verot ja maksettavat verot alkoivat kuitenkin optio ja pääomatulojen takia poiketa toisistaan huomattavasti vuodesta 1999.

Kunnallisverojen tilitysjärjestelmän johdosta valtio sai kunnilta ”pakkolainan”, joka oli suurimmillaan vuoden 2000 lopussa. Kuntien verosaatava valtiolta oli vuoden 2000 lopussa 960 miljoonaa euroa. Vuonna 2000 kunnille tilitettiin vain 92 prosenttia tuona vuonna maksetuista kunnallisveroista. Valtio siten ”lainasi” yksinomaan tuona vuonna kunnilta ilman korkoa noin 670 miljoonaa euroa. Samanlainen tilanne, joskin lievempänä, oli jo parina aikaisempaa vuonna.

Valtio palautti osan tästä ”lainasta” kunnille vuonna 2001 ja loput vuonna 2002 korottamalla kuntien jako-osuutta kunnallisverojen tilityksissä. Vuonna 2002 kunnille tilitettiin peräti 700 miljoonaa euroa enemmän kuin kunnallisveroja maksettiin.

Vuoden 2000 tilinpäätöksiä pidettiin dramaattisen heikkoina, ja kunnallistalouden eriytymiskehitystä kauhisteltiin ja kuntatalouden kriisiytymiskehityksestä käytiin eduskunnassa välikysymyskeskustelu. Vuoden 2000 kuntatalouden heikkous oli nimenomaan tilitys- ja kirjausteknistä heikkoutta. Paradoksi on se, että korjattuna vuoden 2000 luvut ovat tarkastelukauden 1997–2003 parhaat

⁶ Oheinen teksti sisältyy Kuntapuntarissa 5/2003 julkaistuu artikkeleihin Verotulojen rytmihäiriöt kunnistivat kuntien vuoden 2002 tilinpäätöksiä. Aihetta sivuavia kirjoituksia on myös artikkelikoosteessa Kuntatalousjournalismia. Kirjoituksia kuntientaloudesta 1980–2012.

http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/13_10_30_Kuntatalousjournalismia_Helin.pdf

Taulukko 2. Verotulojen muutos prosentteina vuonna 2013 ⁷

	Verotulot	Tulovero	Yhteisö- vero	Kiinteistö- vero	Valtion- osuudet	Vero- rahoitus
Helsinki	5,3	5,9	2,0	3,5	-7,2	4,1
Espoo	4,6	5,8	-6,2	5,1	-14,8	3,9
Tampere	6,3	6,0	17,4	1,3	26,1	11,0
Vantaa	6,8	6,4	14,2	4,6	-0,7	5,7
Turku	6,5	7,0	4,4	3,9	-0,4	4,1
Oulu	8,3	7,7	2,9	22,8	3,5	7,1
Jyväskylä	8,5	8,8	7,0	6,0	4,4	7,6
Lahti	6,2	6,0	8,0	6,2	0,9	4,6
Kuopio	9,9	8,0	9,5	35,3	-0,4	6,7
Kouvola	5,4	5,3	7,1	5,2	2,8	4,5
Pori	6,8	5,2	16,3	24,1	-2,8	3,6
Yhteensä	6,2	6,4	3,8	7,0	2,3	5,5

Vuodelle 2013 veroprosenttia korottivat Oulu ja jyväskylä.

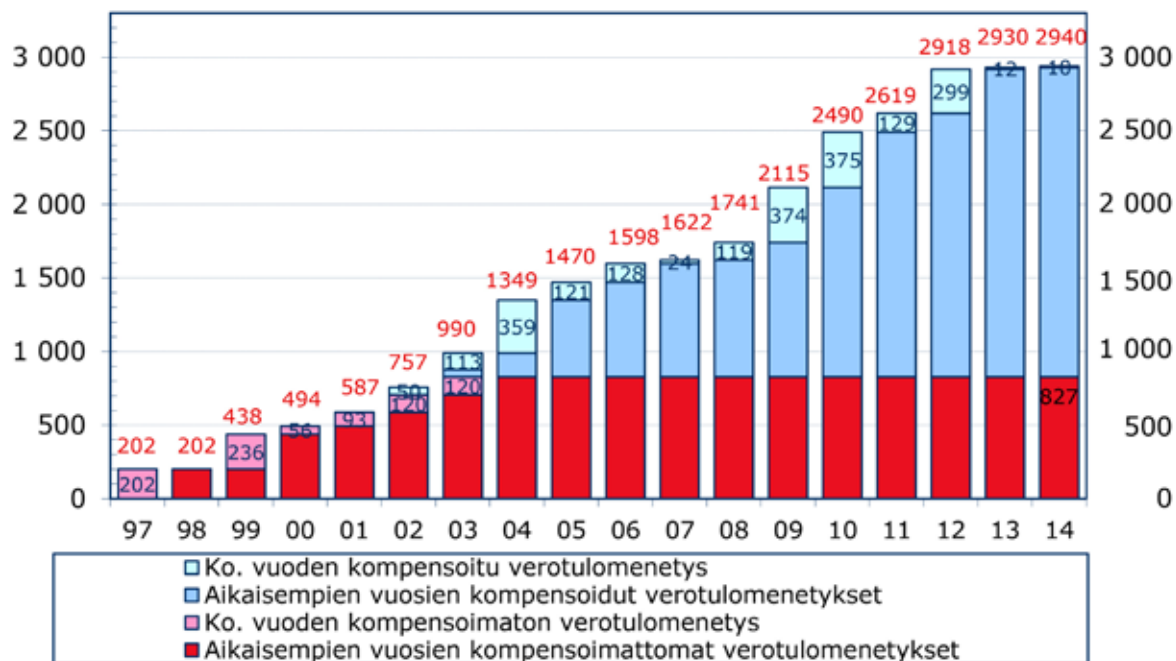
Verotulojen ja valtiosuuksien kehityksen arviointia vaikeuttavat valtion toimenpiteet. Valtion on keventänyt verotusta. Sen seurauksena kuntien verotulot ovat vähentyneet. Hallitukset ovat vuodesta 2004 alkaen kompensoineet kuntien verotulomenetykset täysmääräisesti valtiosuusia lisäämällä. Vaikka valtiosuudet ovat tämän johdosta kasvaneet, ei se ole vahvistanut kuntataloutta, vaikka poliitikoilla on ollut halu niin esittää⁸.

Kuntaliitto on laatinut erinomaisia kuvioita verotulojen ja valtiosuuksien kehityksestä. Seuraavan sivun kuvakoosteesta ilmenee, että vuosien 1997–2014 verokevennysten takia kunnat saavat vuonna 2014 2,9 miljardia euroa vähemmän verotuloja. Näistä on jäänyt vuosina 1997–2004 kompensoimatta yli 800 miljoonaa euroa. Samaan aikaan kunnat ovat korottaneet veroprosenttejaan, mikä on lisännyt kuntien verotuloja 2,1 miljardia euroa.

⁷ Tampereen valtiosuuksienpoikkeuksellinen kasvu johtuu organisaatiomuutoksesta. Pirkanmaan koulutuskonsernikuntayhtymä Pirko lakkautettiin ja opetuslupa siirrettiin Tampereen kaupungille. Tämän vuoksi kaupungin valtiosuudet kasvoivat 54 milj. euroa, mutta myös toimintamenot kasvoivat suunnilleen vastavalla määrällä. Nettomenojen kasvu oli 7,8 %, mutta tästä tuon organisaatiomuutoksen vaikutus oli 4,5 % eli oikea vertailukelpoinen kasvu oli 3,3 %.

⁸ Tulkinnan vaikeudesta esimerkiksi: Heikki Helin, Miten tähän on tultu. Toisenlainen tulkinta kuntataloudesta. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuskatsauksia 2001:2
http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/11_05_05_tutkimuskatsaus_2_Helin.pdf

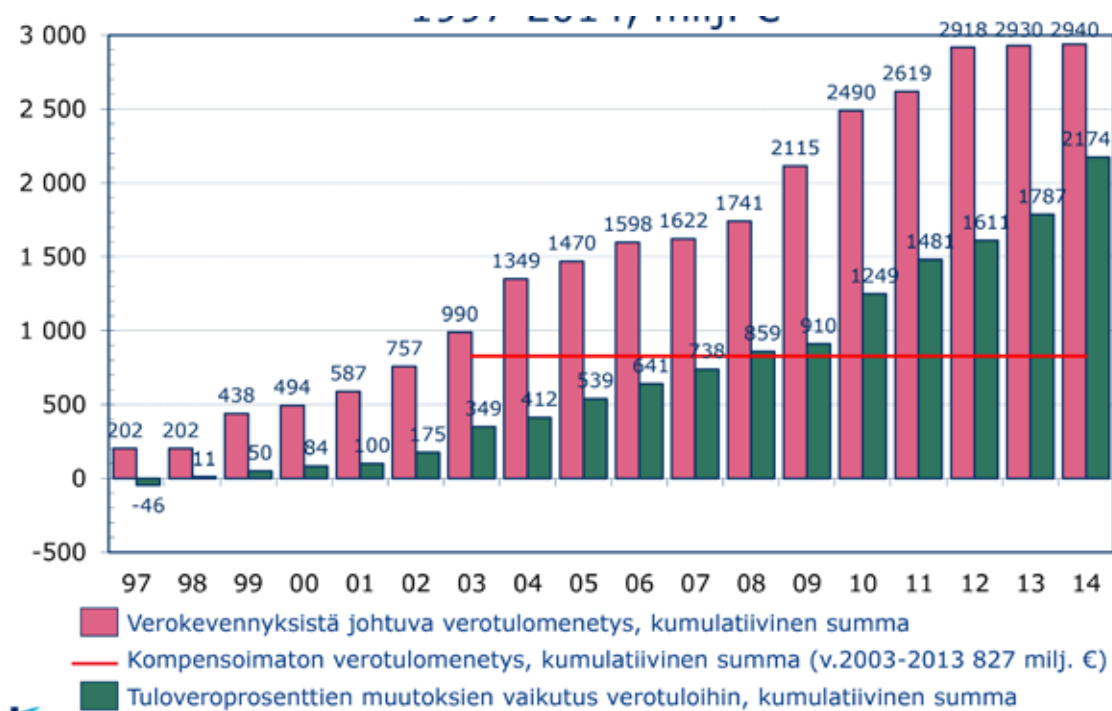
Kuvio 9a. Arvio verokevennysten vaikutuksesta kuntien verotuloihin 1997–2014, miljoonaa euroa (Kuntaliitto)

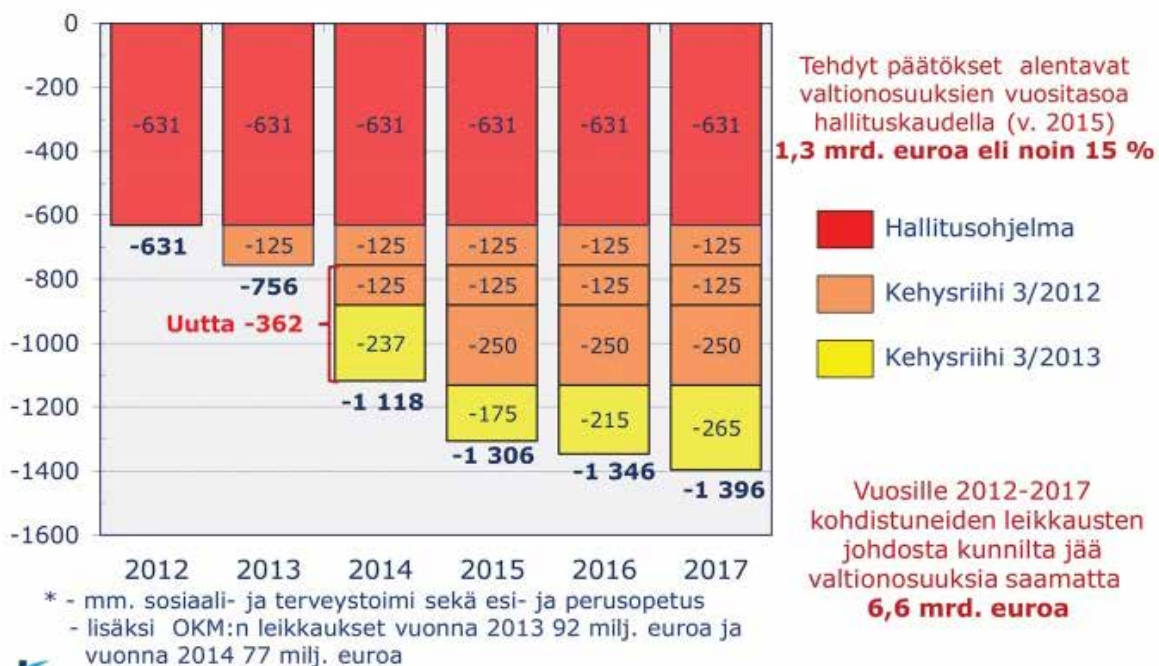
Vuosien 1997-2014 verokevennysten johdosta kunnat saavat vuonna 2014 noin 2,9 mrd. euroa vähemmän verotuloja, josta kompensoimatta on yli 800 milj. euroa

Kuvio 9b. Verokevennysten ja tuloveroprosenttien muutosten vaikutus kuntien talouteen 1997–2014, miljoonaa euroa (Kuntaliitto)

Kuvio 9c. Hallitusohjelman, kehysriihen 23.3.2012 ja kehysriihen 21.3.2013 päätösten vaikutus kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen, miljoonaa euroa (Kuntaliitto)

4 Tase

Tilinpäätöksissä esitetään monia taseesta muodostettuja tunnuslukuja. Ne antavat saman-
suuntaisen kuvan. Eniten käytetty luku on kuntien lainamäärä ja se asukaslukuun suh-
teutettuna. Vertailussa on otettava huomioon mm seuraavat tekijät⁹:

- Liikelaitokset: Helsingissä on energialaitos kaupungin liikelaitoksena, Lahdessa ja Jyväskylässä se on kaupungin yhtiö, ja Espoo on myynyt oman yhtiönsä.
- Toimitilojen hankinta vuokraamalla pitkäaikaisin sopimuksin
- Erilaiset elinkaarimallit
- Erot toiminnan organisoinnissa. Isäntäkuntamallissa kiinteistöt ovat isäntäkunnan.
- Toimintojen laajuus: lukiot, ammatillinen koulutus, kulttuurilaitokset, liikuntalaitokset
- Konsernipankit, joissa kaupungin yhtiöiden lainat kiertävät peruskaupungin kautta. Tästä välitystoiminnasta kaupunki saa korkotuloja. Kaupungin lainamäärää lähenee näissä tapauksissa konsernilainamäärää (esimerkiksi Lahti).

Erilaisen toiminnan ja toiminnan organisoinnin johdosta sama lainamäärä asukasta kohti merkitsee eri asiaa.

Lainat euroina asukasta kohti on kuitenkin ongelmistaan huolimatta ymmärrettävä tunnus-
luku, jota käytetään eniten. Samanlaisia ongelmia liittyy esimerkiksi asukaslukuun suh-
teutettuun vuosikatteeseen, jonka erot heijastelevat paljolti kuntien toiminnan organisoin-
nin erilaisuutta.

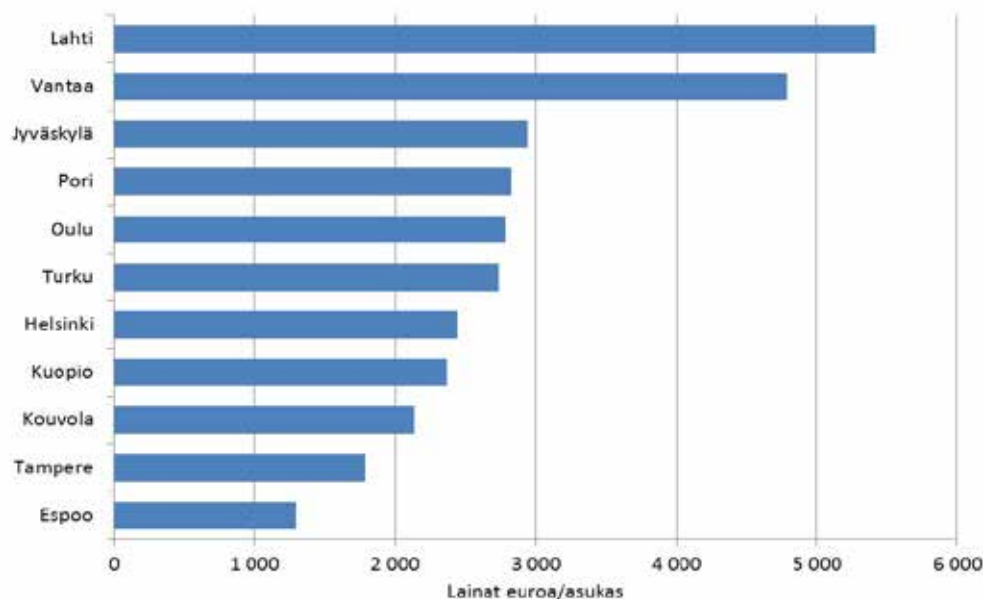
Taulukko 3. Taseen tunnuslukuja vuonna 2013

	Taseen loppu- summa, milj.e	Lainat milj.e	Laina- kanta e/asukas	Omavarai- susaste, prosenttia	Suhteelline n velkaan- tuneisuus, prosenttia	Kassan riittävyys, päivää	Laina- saamiset milj.e	Kertynyt ylijäämä milj.e	Kertynyt ylijäämä. e/asukas
Helsinki	12 257	1 499	2 446	76	44	63	1 524	2 907	4 745
Espoo	3 217	339	1 299	82	34	157	287	366	1 404
Tampere	2 068	394	1 785	69	41	71	110	593	2 690
Vantaa	1 994	997	4 790	42	88	36	284	377	1 811
Turku	1 587	499	2 471	51	53	47	285	125	686
Oulu	2 042	540	2 788	60	58	36	8	491	-44
Jyväskylä	1 003	397	2 948	49	64	2	226	58	432
Lahti	1 195	559	5 412	45	103	32	372	101	981
Kuopio	810	249	2 366	52	50	23	23	8	74
Kouvola	589	186	2 141	54	46	20	22	-5	-57
Pori	879	236	2 829	60	51	13	124	57	682
Yhteensä	27 641	5 895					3 264	5 078	

⁹ Heikki Helin, Velkaa velan päälle. Kuntien lainakannan kehitys. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuskatsauksia 2011:1.

http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/11_12_08_Tutkimuskatsauksia_4_Helin.pdf

Kuvio 10. Lainat euroa/asukas vuonna 2013

Kuvio 11. Etelä-Suomen Sanomien kirjoitus Lahden lainamäärän vertailuongelmista (28.3.2014)¹⁰

Velkaimago tuli, rahaa säästyy

NÄKÖKULMA
Vili
Uuskallio

Maanantaina tilinpäätöksensä julkistaneella Lahdella näyttää olevan julmetusti velkaa.

Viime vuoden lopussa sitä oli runsaat 5 400 euroa asukasta kohti, yli tuhat euroa enemmän kuin vuotta aiemmin.

Vuoden 2012 lainavertailussa Lahti oli parinkymmenen velkaisimman kunnan joukossa. Suurista kaupungeista edellä oli vain Vantaa ja keskisuurista Kokkola ja Kotka.

Suomen velkaisin kunta oli vuoden 2012 lopussa Pohjois-Pohjanmaan Reisjärvi, jolla oli lainaa 5 842 euroa jokaista kuntalaista kohti. Päijät-Hä-

meen kunnista Hämeenkoski oli "pistesijoilla" vajaan 5 200 euron asukaskohtaisella velkasaldolla.

Tilasto saadaan päivitettyä, kun kunnat kevään aikana julkistavat tilinpäätöksensä.

Keskimäärin kunnilla oli vuoden 2012 lopussa lainaa 2 282 euroa asukasta kohden. Keskiarvo on kuitenkin laskettu sekalaisista luvuista, sillä tehtävien organisointi vaikuttaa kunnan lainakantaan.

Lahden tapauksessa kaupungin taseessa on poikkeuksellisen paljon konsernipankin kautta tytäryhtiöille välitettyjä lainoja, jotka näkyvät suurena velkamääränä virallisissa tunnusluvuissa.

Kaupungin omaa toimintaa varten otettua lainaa Lahdella oli viime vuoden lopussa reilut 1 800 euroa asukasta kohti. 559 miljoonan euron lainakannasta 372 miljoonaa euroa oli välitetty tyttärille.

Viime vuonna kaupungin

antolainoja nostivat esimerkiksi Lahden Hallit (24,4 milj. euroa), Lahti Energia (20 milj. euroa), Lahden Asunnot (6,8 milj. euroa), Lahti Aqua (6,5 milj. euroa) ja Lahden Tilalot (6 milj. euroa).

Lainojen välittäminen on kannattavaa, koska kaupunki suurena ja luotettavana toimijana saa paremmat lainaehdot kuin yksittäinen yritys.

Helmikuussa kaupunki solmi Euroopan investointipankin EIP:n kanssa sopimuksen 150 miljoonan euron lainapostista lähivuosien investointeihin. Lainaa-aika on 25 vuotta.

EIP perii lainasta vain 0,04 prosenttia vuosittaisen marginaalin, kertoo kaupungin rahoituspäällikkö **Tuija Jäkälä**. – Kymmenen vuoden marginaali esimerkiksi Kuntarahoituksella on luokkaa 0,70 prosenttia vuotta kohti. Ero on aikamoinen.

Mainittujen marginaalien välinen ero on 150 miljoonan

euron lainassa 930 000 euroa per vuosi.

Rahoituspäällikkö Jäkälä ei osaa arvioida, kuinka ison rahallisen hyödyn kaupunki ja tytäryhteisöt saavat konsernipankin käytöstä.

Emme näe uhkaa, että lainat jäisivät maksamatta.

Mervi Suomäki

– En pysty laskemaan, mutta jos hakee markkinoilta 100 000 euroa tai 20 miljoonaa, siinä on huikkea ero.

Muut suuret kaupungit eivät käytä konsernipankkia yhtä laajasti kuin Lahti.

– Jyväskylässä sisäinen pankki myöntää lähinnä lyhytaikaisia lainoja, käyttö ei ole euromääräisesti näin suurta. Helsinki antaa lähinnä takauksia ja auttaa kilpailu-

tuksissa. Takauksella päästään samaan hintaan, mutta järjestelmä on jäykkä, kun päätökset menevät aina valtuustoon.

Lainojen välittäminen on Lahdelle kannattavaa, koska näin menetellen korkokustannukset saadaan konsernitason alhaisina. Luottotappioiden riski on kaupungin mukaan erittäin pieni.

– Kaupunki myöntää lainaa vain vakavaraisille yhtiöille. Emme näe uhkaa, että lainat jäisivät maksamatta, Lahden taloussuunnittelupäällikkö **Mervi Suomäki** toteaa.

Lainavälittämisen varjopuolena on kuntien velkaveritaisuus tuleva kyseenalainen julkisuus.

– Aika usein saa selittää sitä, miksi Lahdella on niin paljon velkaa. Kaikki kollegat jo tietävät asian, mutta henkilöille, jotka lukevat artikkeleita muutoin, on aina selittämisen paikka, Suomäki sanoo.

¹⁰ Lahden konsernipankki välittää lainat mm. Lahti Energialle. Helsinki Energia on ollut kaupungin liikelaitos ja sen investointeihin otetut lainat sisältyvät peruskaupunginlainakantaan.

Taulukko 4. Lainat miljoonaa euroa vuosina 2000–2013¹¹

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Helsinki	225	204	540	683	796	739	680	718	659	890	1 171	1 286	1 209	1 499
Espoo	57	56	25	95	116	143	127	121	114	153	215	160	192	339
Tampere	73	81	82	142	167	203	218	199	196	283	312	323	364	394
Vantaa	155	182	247	323	411	467	527	582	601	724	755	858	953	997
Oulu	104	95	90	119	161	183	181	194	230	286	323	346	440	540
Turku	153	120	109	105	105	231	270	343	336	329	352	333	424	499
Jyväskylä	116	135	140	144	186	204	211	211	247	241	257	312	382	397
Kuopio	30	24	39	33	63	76	96	131	156	163	177	191	211	249
Lahti	174	158	191	269	225	252	289	289	260	328	341	380	452	559
Kouvola	58	57	64	75	89	98	107	109	119	117	123	132	159	186
Pori	89	78	78	78	78	97	123	131	151	139	158	177	217	236
Yhteensä	1 235	1 191	1 605	2 066	2 396	2 693	2 830	3 027	3 069	3 654	4 183	4 498	5 003	5 895
Koko maa	3 864	4 055	4 487	5 217	6 159	7 103	7 728	8 206	8 685	9 842	10 519	11 003	12 271	13 892

Kunnat ovat joutuneet ottamaan lisää lainaa vuosittain. Nimellisesti kuntien velka on kasvanut 10 miljardilla eurolla. Suurten kaupunkien osuus kasvusta on 4,6 miljardia euroa.

¹¹ Vuosien 2000–2012 luvut Kuntaliiton tunnuslukutiedostosta ja vuoden 2013 koottu kaupungeilta. Koko maan vuoden 2013 lainamäärä on arvio.

5 Konsernit

Lainojen konsernitarkastelu parantaa vertailukelpoisuutta, koska se eliminoi toimintojen organisoinnissa olevien erojen vaikutuksia (liikelaitokset, yhtiöt).

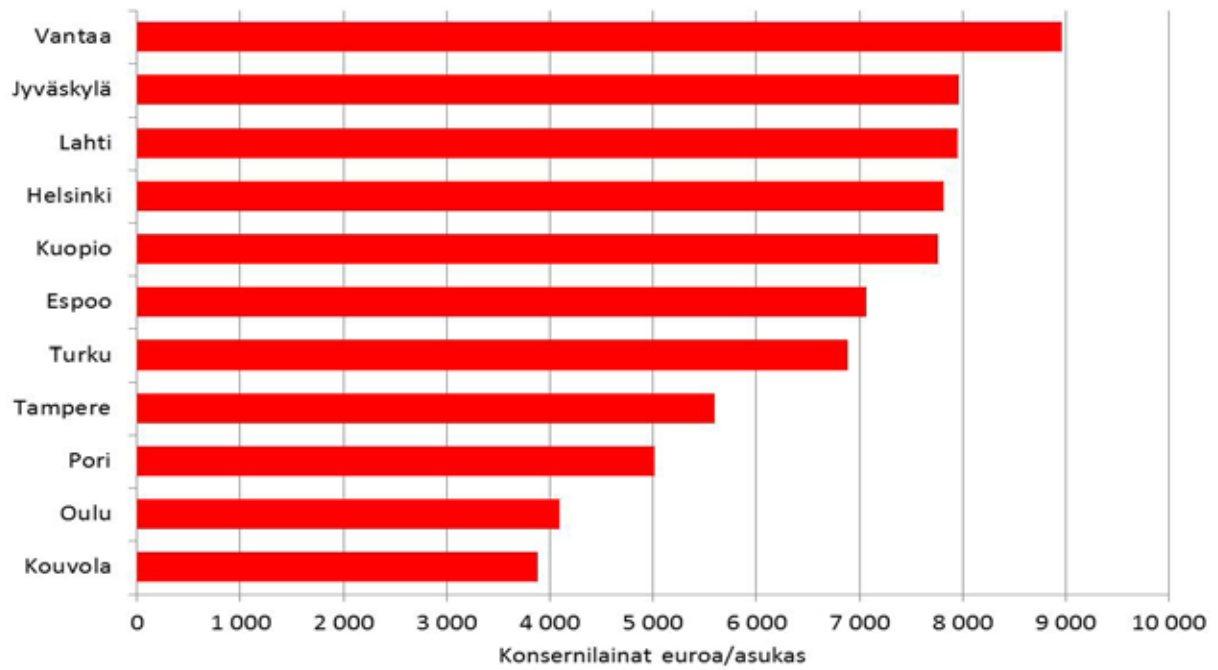
Taulukko 5. Konsernien tunnuslukuja 2013

Konserni	Konserni- taseen loppusumma milj. e	Konserni- lainat milj.e	Konserni- lainat e/asukas	Omava- raisuus- aste, prosenttia	Suhteelli- nen velkaan- tuneisuus, prosenttia	Laina- saamiset milj.e	Vuosikate prosenttia poistoista	Investointien tulorahoitus- prosentti
Helsinki	15 987	4 787	7 815	59	93	478	120	66,3
Espoo	4 862	1 843	7 222	53	96	213	130	55,7
Tampere	3 169	1 234	5 599	47	74	5	121	62
Vantaa	3 446	1 865	8 960	30	113	196	148	58,7
Turku	2 621	1 253	6 883	38	84	52	88	67,8
Oulu	2 570	794	4 096	53	65	1	98	60
Jyväskylä	1 793	1 072	7 961	26	102	3	76	59,9
Lahti	1 597	822	7 956	35	92	5	69	35,3
Kuopio	1 420	825	7 758	26	94	0	100	40,1
Kouvola	819	337	3 877	41	61	5	120	77,9
Pori	1 133	419	5 016	47	58	4	118	91,8
Yhteensä	39 417	15 252				963		

Eniten konsernilainaa asukasta kohti on Vantaalla ja vähiten Kouvolalla. Kaupungeilla oli omaa lainaa 5,8 miljardia euroa. Konsernilainoja oli yli kolminkertainen määrä (15,2 miljardia euroa). Konsernitunnusluvut antavat samansuuntaisen kuvan kuin peruskunnan tunnusluvut.

Taulukko 6. Konsernilainat 2000–2013 (miljoonaa euroa)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Helsinki	1 587	1 695	2 159	2 400	2 519	2 523	2 736	2 881	2 941	3 366	4 072	4 200	4 177	4 787
Espoo	735	807	728	827	849	912	885	900	883	921	1 302	1 395	1 529	1 843
Tampere	361	398	441	528	570	626	664	680	698	771	752	789	878	1 234
Vantaa	606	678	825	913	1 053	1 206	1 297	1 358	1 373	1 490	1 693	1 736	1 845	1 865
Oulu	340	344	361	390	468	499	487	493	530	598	665	690	782	794
Turku	714	745	775	804	799	881	933	1 022	1 052	1 102	1 159	1 121	1 184	1 253
Jyväskylä	395	416	490	509	558	591	602	624	741	844	878	954	1 041	1 072
Kuopio	254	261	298	313	373	427	483	502	478	497	571	645	694	825
Lahti	405	307	374	400	397	427	431	423	408	450	528	650	708	822
Kouvola	193	196	203	219	246	249	254	240	248	270	282	285	309	337
Pori	194	204	204	205	207	233	241	262	297	425	331	345	387	419
Yhteensä	5 783	6 050	6 859	7 506	8 037	8 574	9 011	9 384	9 651	10 733	12 232	12 811	13 532	15 252
Koko maa	12 740	13 457	14 346	15 516	16 746	18 044	18 946	19 816	20 844	22 783	24 608	25 545	27 339	

Kuvio 12. Konsernilainat euroa/asukas vuonna 2013

6 Miten lopulta meni ja miksi?

Kuntaliitto tiedotti kuntien tilinpäätösten ennakkotietojen perusteella (Kuntaliitto tiedottaa 12.2.2014) kuntien sopeuttaneen talouttaan määrätietoisesti¹²:

- *Vuoden 2013 tilinpäätösten ennakkotietojen mukaan kuntien yhteenlaskettu tulos oli noin 300 miljoonaa euroa positiivinen. Tulos parani edellisestä vuodesta noin 600 miljoonaa euroa. Taustalla ovat toimintakulujen kasvun puolittuminen ja verotuksen kertaeristä johtunut verotulojen kasvu.*
- *Tulos on merkittävä. Kunnilta on vaadittu suurta määrätietoisuutta tuloksen aikaansaamiseksi, sillä kuntien valtionosuuksia leikattiin viime vuonna yli 800 miljoonaa euroa. Verotuksen kertaluonteisten tuloerien lisäksi tulokseen on vaikuttanut kuntien oma-aloitteinen, tiukka taloudenpito, analysoi Kuntaliiton toimitusjohtaja Kari-Pekka Mäki-Lohiluoma.*
- *Viime vuoden tuloksen syntyymiseen vaikuttanut, tulosta vahvistava seikka oli kuntien toimintojen tehostaminen, josta ainakin 400 miljoonaa euroa toteutui KT Kuntayönantajien selvityksen mukaan henkilöstömenosäästöinä. Lisäksi tulosta kohensivat verotuksen kertaerät 400 miljoonalla eurolla sekä tulo- ja kiinteistöveroprosenttien korotukset noin 170 miljoonalla eurolla.*

Tulokseen heikentävästi vaikuttaneita tekijöitä olivat puolestaan valtionosuusleikkaukset, sekä kuntien tehtävien kasvu ja palveluiden kysynnän lisäys.

- *Osaltaan kuntien positiivista tulosta selittää kuntien toimintojen yhtiöittäminen¹³, mikä ei toimenpiteenä sellaisenaan tuo lisää rahaa kunnille.*
- *Tilinpäätösten vuoden 2013 ennakkotietoja tarkasteltaessa on huomioitava, että vuosi 2012 oli kuntatalouden heikoin sitten vuoden 1997. Näin ollen tilanteen parantuminen suhteessa edellisvuoteen ei merkitse talouspaineiden katoamista, vaan tuo kuntatalouden väliaikaisesti suunnilleen keskimääräiselle tiukalle tasolle, muistuttaa Mäki-Lohiluoma.*

Kuntajakoselvittäjä ja kuntatalouskonsultti Eero Laesterä kirjoitti Kuntalehteen, että kuntataloudentila uutisoitiin väärin (Kuntalehti 3/2014). Parannus ei johtunut yksin kuntien määrätietoisista ponnisteluista vaan aivan muista tekijöistä. Valtion päätös jouduttaa verotulojen maksua 430 miljoonalla eurolla nosti tuloksen plussalle. Ilman sitä tulos olisi ollut miinusmerkkinen.

Kuntaliiton kuntatalousyksikön johtaja Ilari Soosalu vastasi Laesterän kirjoitukseen (Kuntalehti 4/2014) todeten mm. seuraavasti:

Kuntien tilinpäätösten ennakkotietojen mukaan kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu tulos oli 300 miljoonaa euroa positiivinen vuonna 2013. Suurimpina tulosta parantavina tekijöinä olivat toimintakulujen kasvun puolittumien, verotuksen kertaeristä johtunut verotu-

¹² Kuntien vuoden 2013 tilinpäätösarviot Kunnat sopeuttaneet talouttaan määrätietoisesti <http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2014/02/Sivut/kuntien-vuoden-2013-tilinpaatos.aspx>

¹³ Esityksestä ei ilmene, miten yhtiöittäminen parantaisi tuloksen positiivisuutta.

lojen kasvu, satunnaiset erät ja verojen korotukset. Tulosta heikentäviä tekijöitä olivat valtionosuusleikkaukset sekä kuntien tehtävien kasvu ja palveluiden kysynnän lisäys. Ilman kertaluonteisia eräiä tulos olisi ollut alijääminen.

Kuvio 13. Kuntatalouden tulosta parantaneita tekijöitä vuonna 2013 (Kuntaliitto)

Suuri kunnallisverojen kasvu (6,7 %):

Vuosimuutos yhteensä, milj. €	1 120
siitä, milj. €:	
- Jako-osuuksien oikaisu (”rytmihäiriö”)	474
- siitä elokuun ”ylimääräinen” oikaisu (kertaerä)	223
- Tilitysuudistus: tammikuu->joulukuu (kertaerä)	200
- Kuntien tuloveroprosenttien korotukset	133
- Muut tekijät (mm. palkkasumman kasvu)	313

Kuntien henkilöstösopeutus:

KT Kuntatyöntekijien selvitys, milj. €	400
--	-----

Vuoden 2013 toimenpiteet yhteensä, milj. €:

Verotustekniset toimenpiteet	674
Tuloveroprosenttien korotukset	133
Henkilöstösopeutukset (KT)	400
= Yhteensä	1 207

(Lisäksi satunnaiset erät, kuten yhtiöittämiset ja muut organisaatiomuutokset)

Kuntien talouden kiristymisen taustalla on yleisen talouskehityksen ohella valtion kunnille säilyttämät uudet velvoitteet, joiden kustannukset ovat päätösvaiheessa arvioitu liian pieniksi. Kuvaavaa tilanteelle on se, että uusista tehtävistä aiheutuneita kustannuksia ei ole kyetty laskemaan. Niitä ei ole esitetty edellä olevassa koosteessakaan.

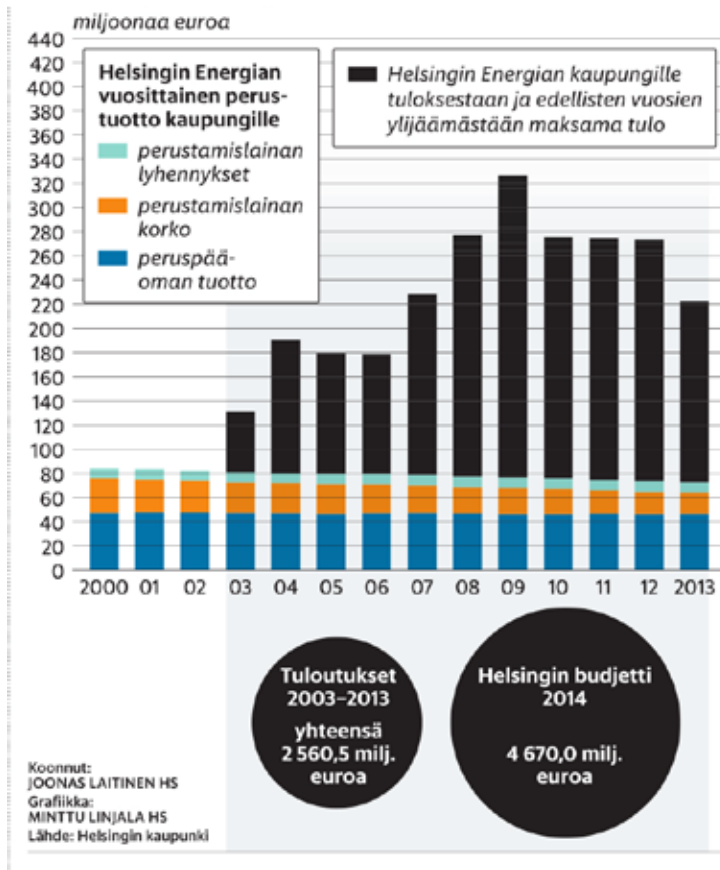
Myös kunnat ovat omilla päätöksillään lisänneet menojaan. Vuosikate ei ole kattanut poistoja eikä investointien omahankintamenoja.

Kunnat ovat joutuneet ottamaan lisää velkaa, kuten edellä on kuvattu. Koska lainamäärän suuruuteen on kiinnitetty huomiota, on vaarana, että kunnat pyrkivät rahoittamaan investointinsa jollain muulla tavalla, mikä saattaa tulla lainaamista kalliimmaksi.

Suurilla kaupungeilla on suuria liikelaitoksia. Ne ovat voineet tulouttaa energialaitoksistaan ja tasapainottaa siten talouttaan. Kuvio 15 osoittaa, että Helsinki on voinut tulouttaa vuosina 2000–2013 noin 2,5 miljardia euroa.

Vastaavasti Lahti on tasapainottanut talouttaan Lahti Energialta saamallaan osingoilla. Yhtiön talous kiristyessä kyky maksaa osinkoa on heikentynyt. Yhtiö ottanee lainaa osingon maksuun, kuten oheinen uutinen kertoo.

Kuvio 14. Helsingin Energian tuloutukset kaupungille vuosina 2000–2013 (Helsingin Sanomat 21.3.2014)

Kuvio 15. Etelä-Suomen Sanomien uutinen Lahti Energian tuloksesta (21.2.2014)

Lahti Energian tulos historian huonoin

Osinko: Kaupunki vaatii miljoonansa joka tapauksessa.

LAHTI
Pirjo Kamppila

Lahten kaupungin voimayhtiö teki viime vuonna historiansa heikollisimman tuloksen. Voitto ennen satunnaiseriä oli vain vajaat 600 000 euroa.

Hallitus esittää silti yhtiökohtaiselle, että osinkona maksetaan kaupungin vaatimat 10 miljoonaa euroa.

Tämä tarkoittaa joko lainan ottamista tai maksamista omista pääomista. Lainan ottoon on turvauduttu ennenkin.

– Osinko maksetaan vasta joulukuussa. On vaikeaa sanoa, mikä tilanne on silloin. Rahoitus silti järjestyy, eikä se uhkaa yhtiön

Osinko maksetaan vasta joulukuussa.

Eero Seesvaara

maksukykyä, selvittää toimitusjohtaja Eero Seesvaara.

Parhaimmillaan energiayhtiö on ollut kaupungille lypsylehmä, josta on herunut kassaan osinkolainaa lähes 30 miljoonaa euroa. Tempu on tehty jauhamalla hiljellä sähköä markkinoille hyvään hintaan.

Viime vuoden tulosta helkenivät voimalaitosten käyttöongelmat, lämmin sää ja sähköä alhainen markkinahinta.

Uusi Kymijärvi II -voimalaitos ei ole toiminut ilman ongelmia. Niitä on selitetty voimalan alnurlaatusuondeilla: se kaasuttaa ja polttaa erilliskerättyä energiajätettä.

Ongelmat olivat osasyynä siihen, että energiayhtiö potkaisi viime vuonna talosta sekä johtajansa että kymmeniä työntekijöitä.

Kymijärvi II -voimalaitoksen toiminnan parantamiseen käytettiin lähes viisi miljoonaa euroa.

Uuden voimalan ongelmat tilivistyvät näihin putkiin, esittelee tuotantajohtaja Hemmo Takala.

– Lahtetoimittaja Valmetin kanssa on yhteistyöparantamisessa sovittu parantavista toimituksista. Niitä on noin 20 pienessä kohteessa. Niihin kuuluu rahan

LAHTI ENERGIA

miy. e	2013	2012
Liikevaihto	183	187
Liikevoitto	8,2	14
Tulos ennen veroja ja satunnaiseriä	0,6	7,6
Kaupungille maksettava osinko	10	7,2

2–3 miljoonaa euroa, Seesvaara kertoo.

Ongelmat keskittyivät jätekaasun puhdistukseen. Se tapahtuu sadoissa kynttilöiksi katsuttuissa biertöissä. Niitä joudutaan nyt puhdistamaan usein.

– Huhtikuussa voimala ajetaan alas viikoksi ja syyskuussa kolmeksi viikoksi.

Kymijärven voimala on Lahti Energian suurin yksikkö. Uusi voimalayksikkö oli 160 miljoonan euron investointi. Lähivuosina yhtiö joutuu miettimään seuraavaa suurta askelta,

jolla korvataan nykyinen hiili-voimala. Yhtiön omavaraisuus on heikko.

Laitos tuottaa sekä sähköä että sivutuotteena kuumaa vettä, joka johdetaan kaukolämpökeskukseen, 3,5 miljoonaa euroa, ja Kymijärven kallioöljyvaraston peruskunnostus, lähes neljä miljoonaa euroa.

Suurimmat investoinnit viime vuonna olivat Päijät-Hämeen keskussairaalan uusi lämpökeskus, 3,5 miljoonaa euroa, ja Kymijärven kallioöljyvaraston peruskunnostus, lähes neljä miljoonaa euroa.

Kaukolämpöverkon investoinnit olivat lähes 15 miljoonaa euroa.

Vuosi oli historiallinen, sillä putkia rakennettiin yli 38 kilometriä. Suurin yksittäinen kohde, noin 14 kilometriä, oli Nastolan kaukolämpöverkon yhdistäminen Lahden runkoverkkoon.

7 Yhteenveto: Suurten kaupunkien vuosi 2013

Vuosi 2013 toteutui suurissa kaupungeissa hieman talousarvioissa ennakoitua parempana. Verotiloja kertyi 186 miljoonaa euroa arvioitua enemmän. Tämä johtuu pääosin verotilitysten muutoksista, joiden vaikutus on kertaluonteinen. Kaksi kaupunkia (Jyväskylä ja Oulu) korotti veroprosenttiaan vuodelle 2013.

Vuosikate ylitti talousarvion lähes 300 miljoonalla eurolla. Vuosikate kasvoi pari sataa miljoonaa euroa vuodesta 2012. Vuosikate oli poistoja suurempi 4 kaupungissa (Espoo, Vantaa, Helsinki ja Kouvola).

Tulos oli plusmerkkinen seitsemässä kaupungissa ja miinusmerkkinen vain neljässä (Oulu, Jyväskylä, Lahti ja Pori). Oulun ja Jyväskylän tulosta heikensi suunnitelman mukaisten poistojen tarkistaminen.

Investointien määrä oli talousarvioiden mukainen. Suurten kaupunkien investointien omahankintamenot¹⁴ olivat 1775 miljoonaa euroa, poistot 1069 miljoonaa euroa ja vuosikate 1081 miljoonaa euroa.

Kaupungit joutuivat rahoittamaan investointejaan ottamalla lisää velkaa noin 900 miljoonaa euroa. Lainaa suurilla kaupungeilla oli 5,9 miljardia euroa. Eniten lainaa asukasta kohti on Lahdella ja Vantaalla sekä vähiten Espoolla ja Tampereella. Suurten kaupunkien velkamäärä on kasvanut vuosina 2000–2013 peräti 4,6 miljardia euroa.

Suurilla kaupungeilla on konsernivelkaa 15,2 miljardia euroa. Yli 7000 euroa asukasta kohti konsernilainaa on Vantaalla, Jyväskylässä, Lahdessa, Helsingissä, Kuopiossa ja Espoossa. Vähiten sitä on Kouvolassa. Suurten kaupunkien konsernilainat kasvoivat vuonna 2013 peräti 1,7 miljardia euroa ja vuosina 2000–2013 kasvu oli 9,5 miljardia euroa.

Suurten kaupunkien talouskehitys 2000-luvulla näyttää huolestuttavalta. Kaupunkien tulorahoitus ei ole riittänyt investointien rahoittamiseen, vaan ne ovat joutuneet kattamaan aukon velalla.

¹⁴ Investointien omahankintameno = rahoituslaskelman käyttöomaisuusinvestoinnit – rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet. Investointien tulorahoitusprosentti = $100 * \text{vuosikate} / \text{investointien omahankintameno}$.

Taulukko 7. Yhteenveto suurten kaupunkien tilinpäätöksistä vuonna 2013

	Asukas- luku	Tulovero- prosentti 2013	Vuosi- kate % poistoista	Investoin- tien tulo- rahoitus, %	Laina- i kanta e/asukas	Konserni- lainat e/asukas	Tilikauden tulos, milj. e
Helsinki	612 600	18,50	117	75	2 446	7 815	147
Espoo	260 753	17,75	152	92	1 299	7 069	56
Tampere	220 409	19,00	80	47	1 785	5 599	0
Vantaa	208 098	19,00	149	66	4 790	8 960	36
Turku	182 072	18,75	79	35	2 741	6 883	20
Oulu	193 832	19,25	63	36	2 788	4 096	-48
Jyväskylä	134 663	20,00	47	31	2 948	7 961	-39
Lahti	103 336	19,50	19	13	5 412	7 956	-30
Kuopio	106 342	19,50	85	55	2 366	7 758	1
Kouvola	86 928	20,00	117	67	2 141	3 877	4
Pori	83 479	19,25	96	101	2 829	5 016	-4

Kuvio- ja taulukkuuettelo

Kuviot

1. Vuosikate prosenttia poistoista vuonna 2013
4. Investointien tulorahoitusprosentti vuonna 2013
3. Helsingin Sanomien uutinen Vantaan taloudesta (15.3.2014)
4. Tilinpäätösuutisten otsikoita (Etelä-Suomen Sanomat, Kouvola Sanomat ja Satakunnan Kansa, Turun Sanomat, Keski-suomalainen)
5. Kunnallisveron rytmihäiriö (Kuntaliitto)
6. Vuonna 2013 tilitettyjen kunnallisverojen kasvun taustatekijöitä (Kuntaliitto)
7. Tuloveroprosentit 2009 ja muutokset vuosina 2010, 2011, 2012 ja 2013
8. Verotulojen muutos vuonna 2013, prosenttia
- 9a. Arvio verokevennysten vaikutuksesta kuntien verotuloihin 1997–2014, miljoonaa euroa (Kuntaliitto)
- 9b. Verokevennysten ja tuloveroprosenttien muutosten vaikutus kuntien talouteen 1997–2014, miljoonaa euroa (Kuntaliitto)
- 9c. Hallitusohjelman, kehysriihen 23.3.2012 ja kehysriihen 21.3.2013 päätösten vaikutus kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen, miljoonaa euroa (Kuntaliitto)
10. Lainat euroa/asukas vuonna 2013
11. Etelä-Suomen Sanomat Lahden lainamäärän vertailuongelmista (28.3.2014)
12. Konsernilainat euroa/asukas vuonna 2013
13. Kuntatalouden tulosta parantaneita tekijöitä vuonna 2013 (Kuntaliitto)
14. Helsingin Energian tulokset kaupungille vuosina 2000–2013 (Helsingin Sanomat 21.3.2014)
15. Etelä-Suomen Sanomien uutinen Lahti Energian tuloksesta (21.2.2014)

Taulukot

1. Tulorahoituksen riittävyyden osatekijöitä vuonna 2013 (miljoonaa euroa)
2. Verotulojen muutos prosentteina vuonna 2013
3. Taseen tunnuslukuja vuonna 2013
4. Lainat miljoonaa euroa vuosina 2000–2013
5. Konsernien tunnuslukuja 2013
6. Konsernilainat 2000–2013 (miljoonaa euroa)
7. Yhteenveto suurten kaupunkien tilinpäätöksistä vuonna 2013

Liite 1

Kuntaliitokset¹⁵

Kuntien talouteen vaikuttavat kuntaliitokset. Suuret kaupungit ovat olleet osallisina seuraavissa kuntaliitoksissa 2000-luvulla:

2005 Kuopio ja Vehmersalmi

2009 Oulu ja Ylikiiminki

Jyväskylä, Jyväskylän mlk ja Korpilahti

Kouvola, Anjalankoski, Kuusankoski, Valkeala, Jaala ja Elimäki

2010 Pori ja Noormarkku

2011 Kuopio ja Karttula

2013 Oulu-Haukipudas-Kiiminki-Oulunsalo-Yli-Ii

Kuopio ja Nilsiä

2015 Kuopio ja Maaninka¹⁶

¹⁵

<http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/kuntaliitokset/aiemmatkuntaliitokset/Sivut/default.aspx>

¹⁶ http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20140313Valtio/name.jsp

Liite 2a. Verotulot ja valtionosuudet vuonna 2013 (miljoonaa euroa)

2013	Asukasluku	Tulovero- prosentti	Verotulot	Tulovero	Yhteisö- vero	Kiinteistö- vero	Valtion- osuudet	Vero- rahoitus
Helsinki	612 600	18,50	2 906	2 442	269	195	276	3 182
Espoo	260 753	17,75	1 307	1 129	109	69	40	1 348
Tampere	220 409	19,00	831	727	51	53	302	1 134
Vantaa	208 098	19,00	915	786	64	65	147	1 062
Turku	182 072	18,75	680	564	72	44	344	1 025
Oulu	193 832	19,25	693	624	28	41	225	918
Jyväskylä	134 663	20,00	478	423	18	37	144	622
Lahti	103 336	19,50	373	325	21	27	151	525
Kuopio	105 136	19,50	384	335	17	32	153	538
Kouvola	86 928	20,00	326	286	16	24	164	490
Pori	83 479	19,25	296	261	15	20	136	432
Yhteensä	2 191 306	19,14	9 191	7 903	681	606	2 084	11 275

Liite 2b. Verotulojen ja valtionosuuksien muutos vuonna 2012 (miljoonaa euroa)

2013	Verotulot	Tulovero	Yhteisö- vero	Kiinteistö- vero	Valtion- osuudet	Vero- rahoitus
Helsinki	147	136	5	7	-22	126
Espoo	58	62	-7	3	-7	51
Tampere	50	41	8	1	63	112
Vantaa	58	47	8	3	-1	57
Turku	41	37	3	2	-1	40
Oulu	53	45	1	8	8	61
Jyväskylä	38	34	1	2	6	44
Lahti	22	18	2	2	1	23
Kuopio	35	25	1	8	-1	34
Kouvola	17	15	1	1	4	21
Pori	19	13	2	4	-4	15
Yhteensä	537	473	25	40	47	584

Liite 3. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa milj. euroa, muutos 2012—2013

	Menot	Tulot	Netto
1. Toiminnan muutokset ja budjettipäätökset			
VM, valtionosuusleikkaukset		-125	-125
VM, vanhuspalvelulain toimeenpano	50	27	-23
VM, omaishoidon tukipalvelut	32	10	-22
OKM, koulutuksen laadun kehittäminen	7	7	0
OKM, perustamishankkeet ²	-20	-20	0
OKM, ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien ja harkinnanvaraisten avustusten vähentäminen	-3	-3	0
OKM, ammatillisen lisäkoulutuksen oppisopimuspaikkojen vähentäminen	-19	-19	0
OKM, valtionrahoituksessa toteutettavat säästöt ammattikorkeakouluissa	-32	-14	19
OKM, nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpano ammatillisessa koulutuksessa	13	5	-8
OKM, nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpano oppisopimuskoulutuksessa	9	4	-5
OKM, nuorten yhteiskuntatakuu ja pitkäaikaistyöttömyyden torjunta nuorisotyössä (määräaikainen lisäys päättyy)	-5	-5	0
OKM, yhteiskuntatakuuseen liittyvä nuorten aikuisten osaamisohjelma ammatillisessa lisäkoulutuksessa	13	13	0
OKM, yhteiskuntatakuuseen liittyvä nuorten aikuisten osaamisohjelma oppisopimuskoulutuksessa	4	4	0
OKM, ammatillisen peruskoulutuksen toiminnan laajuuden muutos	-10	-4	6
OKM, ammatillisen lisäkoulutuksen toiminnan laajuuden muutos	-4	-3	1
OKM, oppisopimuskoulutuksen toiminnan laajuuden muutos	-6	-6	0
OKM, nuorisotyön toiminnan laajuuden muutos	7	7	0
OKM, valtionosuusindeksin jäädytys		-50	-50
TEM, työllistämistuki kunnille ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisen määräaikainen kokeilu	18	18	0
TEM, pakolaisista ja turvapaikanhakijoista maksettavat korvaukset	5	5	0
STM, valtionavustus kunnille vanhuspalvelulain toimeenpanoon	12	6	-6
STM, säästö kehittämishankkeissa	-3	-3	0
STM, sosiaali- ja terveydenhuollon korjaushankkeiden määräaikaisen lisäyksen päätyminen	-40	-20	20
STM, säästö EVO-tutkimuksessa	-6	-6	0
STM, perustoimeentulotuen muutos (perusturvan korotus ja asumistuen tuloarvojen korotus; aktiivivaikeus korotusosien säätäminen etuoikeutetuksi tuloksi; indeksitarkistuksen aikaistus 2013 alkuun; työmarkkinatuen tarveharkinnan rajaaminen; pitkäaikaistyöttömien asumistuen tarkistamisen lykkäyksen kokeiluluonteinen pidennys; pitkäaikaistyöttömien työllistymisbonuskokeilu)	0	1	0
Yhteensä	22	-170	-193
2. Verotuksen ja maksujen muutokset			
Veroperustemuutoksista aiheutuva valtionosuuskompensatio n. 12 milj. euroa (työtulovähennyksen korotus -20 milj. euroa, perusvähennyksen korotus -9 milj. euroa, asuntolainojen korkovähennyksen rajaaminen 12 milj. euroa, kilometrikorvausten laskentatavan kehittäminen 6 milj. euroa, avainhenkilölain voimassaolon jatkaminen -0,5 milj. euroa)			
Yhteensä	0	0	0
Valtion toimenpiteiden vaikutukset yhteensä	22	-170	-193

¹ Valtion budjetilla on kuntatalouteen myös välillisiä vaikutuksia, joita ei ole huomioitu tässä taulukossa.

² Sisältää sekä hallitusohjelman mukaisen säästön että määräaikaisten lisäysten alenemisen (vuodelle 2012 budjetoitu yhteensä 22 milj. euron kertaluonteiset lisäykset, kun taas vuodelle 2013 esitetään kertaluonteista 7 milj. euron lisäystä)

Liite 4. Heikki Helinin tietokeskuksen sarjoissa ilmestyneet suurten kaupunkien talousarvioiden ja tilinpäätösten yhteenvedot 1993–2012

Tilinpäätösyhteenvedot

Vyötä ja verotusta kiristämällä. Suurten kaupunkien vuoden 1993 tilinpäätökset. Tutkimuksia 1994:8.

Velkakierre oikeni. Suurten kaupunkien vuoden 1994 tilinpäätökset. Tutkimuksia 1995:6.

Yhteisövero yllätti kunnat. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1995 ja toiminnoittaiset menot 1994. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:10.

Laskua odotellessa. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1996 ja pohdiskelua talouden tunnusluvista vuoden 1997 talousarvioiden perusteella. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997:4.

Kunnallisvero väheni, yhteisövero kasvoi. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1997, kuntien talousarviot 1998 ja yhteisöveron jako-osuuksien muutos. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1998:5.

Heikot vahvistuivat. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1998 ja talouden taustat. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1999:7.

Kaupungit myötäisessä. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1999, talouden taustat ja kuntien talousarviot 2000. Helsingin kaupunkien tietokeskuksen tutkimuksia 2000:3.

Verotulokirjaus vaikeuttaa tulkintaa. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2000. Helsingin kaupungin tietokeskus. Verkkojulkaisu 27.3.2001. ISBN 951-718-598-7.

Ei mikään kovin suuri yllätys. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2001. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2002:5.

Ahdinkoon ajettu Helsinki. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2002. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2003:9.

Verotulot hiipuivat. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2003. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2004: 6.

Menokasvu velaksi. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2004. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2005:14.

Valtio vei välistä. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2005. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2006:12.

Tulorahoitus ei riitä. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2006. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2007:4.

http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/07_03_27_Tutkkats_4_Helin.pdf

Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2007. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2008:6.

http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/08_04_01_tutkkats_6_helin.pdf

Ennen notkahdusta. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2008. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuskatsauksia 2009:3.

http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_03_31_Tutkkats_3_Helin.pdf

Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2009: Äkkipysähdys. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuskatsauksia 2010:2.

http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/10_03_30_Tutkimuskatsaus_2_Helin.pdf

Pelättyä parempi vuosi. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2010. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2011:1.

http://www.hel.fi/wps/portal/Tietokeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Tieke/fi/tiedotteet/Tiedotevarasto/Tiedote_5_5_11_Helin

Helin, Heikki: Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2011. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuskatsauksia 2012:3

http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/11_03_30_Tutkimuskatsaus_1_Helin.pdf

Helin, Heikki: Valtio velkaannuttaa kunnat. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2012. Tutkimuskatsauksia 2013:4

http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/13_04_09_Tutkkats_4_Helin.pdf

Talousarvioyhteenvedot

Heikki Helin, Vuoden 1994 talousarviot: Valtio siirsi velanottoa kunnille. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1994:1.

Heikki Helin, Valoa tunnelin päässä? Suurten kaupunkien vuoden 1995 talousarviot. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1995:1.

Heikki Helin, Kunnilla menee hyvin, kuntalaisilla huonommin. Suurten kaupunkien vuoden 1996 talousarviot ja palvelukustannusten vertailu 1993 sekä kuntien vuoden 1994 tilinpäätökset. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:1.

Heikki Helin, Kunnallistalous – valtiontalouden jakojäännös? Kuntien tilinpäätökset 1995, suurten kaupunkien toiminnoittaiset menot 1995 ja talousarviot 1997. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997:3.

Heikki Helin, Kunnallistalous kiristyy. Kuntien tilinpäätökset 1996, suurten kaupunkien toiminnoittaiset menot 1996 ja talousarviot 1998. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1998:2.

Heikki Helin, Vuoristorataa valtion tahdittamana. Kuntien talouden kehitys ja suurten kaupunkien talousarviot 1999. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1999:1.

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2000 ja Manner-Suomen kuntien tilinpäätökset 1998. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2000:1.

Heikki Helin, Kaupungeissa varovaista optimismia. Suurten kaupunkien talousarviot 2001, palvelukustannukset 1999 ja Manner-Suomen kuntien tilinpäätökset 1999. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2001:1.

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2002: Kuntien resurssien uusjako. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2002:1.

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2003: Kunnallistalouden vakautus ja Helsingin notkahdus. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2002:16.
http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/02_12_15_helin_vj16.pdf

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2004: Suurten kaupunkien talous kiristyy. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2004:1.
http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/04_01_19_helin_vj1.pdf

Heikki Helin, Nousua ei luvassa. Suurten kaupunkien talousarviot 2005. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2004:37.
http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/04_12_23_Helin_vj37.pdf

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2006. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2005:44.
http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/05_12_15_Helin_Vj44.pdf

Heikki Helin, Investoinnit edelleen velaksi. Suurten kaupunkien talousarviot 2007. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2006:40.
http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/06_12_19_Helin_vj40.pdf

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2008. Tutkimuskatsauksia 2007:11
http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/07_12_20_Tutkkats_11_Helin.pdf

Heikki Helin, Arvioita ja arvauksia. Suurten kaupunkien talousarviot 2009. Tutkimuskatsauksia 2008:7.
http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/08_12_17_Tutkkats_8_Helin.pdf

Heikki Helin, Veron korotus – velan lisäys – yönkiristys. Suurten kaupunkien talousarviot 2010. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuskatsauksia 2009:9.
http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_12_17_Tutkimuskatsaus_9_Helin.pdf

Heikki Helin, Velkaa lisää. Suurten kaupunkien talousarviot 2011. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2010:9.
http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/10_12_21_Tutkkats_9_Helin.pdf

Helin Heikki, Suurten kaupunkien talousarviot 2012. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2011:5
http://www.hel2.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/11_12_19_Tutkimuskatsauksia_5_Helin.pdf

Helin, Heikki: Kunnat velkakierteessä. Suurten kaupunkien talousarviot 2013. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2012:7

http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/12_12_18_Tutkkats_7_Helin.pdf

Heikki Helin: Kuntien kujanjuoksu. Suurten kaupunkien talousarviot 2014, Tutkimuskatsauksia 2013:7

http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/13_12_19_Tutkimuskatsauksia_7_Helin.pdf